

הלכות ערכים וחרמים פרק ד

א. שדה שירשה אדם ממורישיו, היא הנקראת שדה אחזה; ושדה שלקחה או זכה בה, היא הנקראת שדה מקנה. והמקדיש שדה אחזתו מודדין אותה, וערכה הוא הערך הקצוב בתורה.

ב. וכמה הוא: כל מקום שראוי לזרע בו חמר שעורים, יזרענו ביד ולא יקרב זריעתו ולא ירחיק אותה ערכו חמשים שקל לכל שני יובל, ואין שנת יובל מן המנין. ואחד המקדיש שדה טובה, שאין בכל ארץ ישראל כמותה, או שדה רעה, שאין כמותה לרע כזה מעריכין אותה.

ג. כבר בארנו בהלכות שקלים שהשקל האמור בתורה, הוא הנקרא סלע בלשון חכמים; והגרה האמורה בתורה, היא המעה בדברי חכמים. והוסיפו על השקל, ועשו אותו סלע; והסלע ארבעה דינרין, והדינר שש מעין, והמעה שני פנדינרין. נמצא לכל שנה, סלע ופנדיון: שאף על פי שהסלע שמונה וארבעים פנדיון כשיתן הפנדיונות לקח סלע מן השלחני, נותן תשעה וארבעים.

ד. החמר הוא הכור, והוא שני לתכין; והלתך, חמש עשרה סאין. נמצא החמר שלושים סאה שהן עשר איפות, כל שלוש סאין איפה. וכבר בארנו בהלכות שבת, שהמקום שיש בשבורו חמשים אמה על חמשים אמה, הוא בית סאה, והוא מזרע סאה.

ה. נמצאת למד, שהמקום שיש בשבורו חמשה ושבעים אלה אמה, שהוא ברבוע מאתיים ארבע ושבעים אמות על מאתיים ארבע ושבעים אמות בקרוב הוא בית כור, והוא "זרע חמר שערים" (ויקרא כז, טז).

ו. פיצד דרך החשבון בערכי שדות: הרי שהקדיש שדה אחזתו, ונשאר ליובל שמונה שנים חוץ משנת היובל שאינה בחשבון כמו שבארנו כל הרוצה לפדותה מיד ההקדש, נותן לכל "זרע חמר שערים" (ויקרא כז, טז) שמונה סלעים ושמונה פנדיונות; ואם רצו הבעלים לפדותה, נותנין עשר סלעים ועשרה פנדיונות, לפי שהן מוסיפין חמש.

ז. וכן כל חמש האמור בתורה, צריך שיהיה הקרן עם התוספת חמשה נמצא שהוסיף רביע הקרן; וכן אם פדת אשתו שלמקדיש, או אחד מיורשיו הרי אלו מוסיפין חמש.

ח. נשאר ליובל ארבע שנים, נותן הפודה ארבע סלעים וארבעה פנדיונות לכל חמר; ואם הבעלים פדו אותה, נותנין חמש. וכן לפי חשבון זה, סלע ופנדיון לכל שנה. ואינו נותן שנה בשנה, אלא נותן הכל כאחד.

ט. נשאר בינו ובין היובל שנה, אינו יכול לתן סלע ופנדיון לפדותה שנאמר "וחשב-לו הכהן . . . על-פי השנים הנותרת" (ויקרא כז, יח), אינה נפדית בגרעון כסף אלא קדם ליובל בשתי שנים או יותר. נשאר בינו ובין היובל שנה וחדשים אם רצה הגזבר לחשב החדשים שנה ויתן שני שקלים ושני פנדינרין לכל זרע חמר, הרי זה מתר: לפי שאין מחשבין חדשים להקדש, שנאמר "על-פי השנים הנותרת" שנים אתה מחשב להקדש, ואין אתה מחשב חדשים.

י. לפיכך אין ראוי לאדם להקדיש שדהו, לפני היובל בפחות משתי שנים. ואם הקדישה הרי זו מקדשת, ואינה נפדית בגרעון כסף: אלא אם רצה הפודה לתן חמשים שקל לכל חמר, פודה אותה; ואם לא פדיה, הרי זו יוצאה לפוהגים ביובל כמו שיתבאר.

יא. הקדיש שדהו בשנת היובל עצמה, אינה מקדשת. וכוהן ולוי שהקדישו בשנת היובל עצמה, הרי זו מקדשת: כשם שגואלין לעולם, כך מקדישין לעולם.

יב. המקדיש את שדהו אחר היובל אינה נפדית בגרעון כסף עד שיגמר שנה אחר היובל, לפי שאין מחשבין חדשים להקדש; לפיכך אם רצה הפודה לתן חמשים שקל לכל זרע חמר הרי זה פודה אפלו ביום שאחר היובל, ואינו גורע כלום.

יג. כשמודדין, אין מודדין אלא מקומות הראויין לזריעה. היו שם סלעים גבוהים עשרה טפחים, או נקעים מלאים מים עמוקים עשרה טפחים אין נמדדין עמה; פחות מכאן, נמדדין עמה. היו בה מקומות נמוכות עשרה או יותר, ואין בהן מים נמדדין בפני עצמן, ומחשבין להן מה שראוי להן.

יד. היתה מלאה אילנות אף על פי שלא פרש, הרי הקדיש גם האילנות: שכל המקדיש, בעין יפה הוא מקדיש. ומחשבין את האילנות, בשוייהן; והקרקע מודדין אותה, ויהיה ערכה סלע ופנדיון לכל שנה ולכל זרע חמר, כמו שבארנו.

טו. המקדיש שדה שאינה ראויה לזריעה, והיא הנקראת טרשין פודין אותה בשויה; וכן המקדיש את האילנות בלבד, פודין אותן בשוייהן. היו האילנות שלושה אילנות לתוך בית סאה, ולא פרש שהאילנות בלבד הוא שהקדיש הרי זה הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהן.

טז. אבל אם היו האילנות נטועות כל שלושה אילנות ביתר מבית סאה, או בפחות, או שהקדישן זה אחר זה הרי זה לא הקדיש את הקרקע, ולא את האילנות שביניהן. הקדיש האילנות, ואחר כך הקדיש את הקרקע פודה את האילנות בשוייהן, ואת הקרקע על פי מדתה.

יז. המקדיש שדה אחזתו, והגיע היובל ולא נפדית, אלא הרי היא תחת יד ההקדש הפוהגים נותנין את דמיה, ותהיה אחזה להן: שאין הקדש יוצא בלא פדיון, ואותן הדמים יפלו להקדש בדרך הבית.

יח. גאלה המקדיש קדם שיגיע היובל הרי זו חוזרת לבעליה, והערך שנתן יפל לדרך הבית כמו שבארנו; וכן אם גאלה בנו שלמקדיש, הרי זו חוזרת לאביו ביובל. אבל אם גאלה אותה בתו, או שאר קרוביו, או נכרי מיד ההקדש אם חזר המקדיש וגאלה מידן, חוזרת לו לעולם; ואם לא גאלה מידן, אלא הגיע היובל והיא תחת יד הבת או שאר קרובים או נכרי הרי זו יוצאה להקדש, ואינה חוזרת לבעליה לעולם, אלא תהיה אחזה לפוהגים, שנאמר "והיה השדה בצאתו ביכל . . . לפהן, תהיה אחזתו" (ויקרא כז, כא).

יט. ואין הפוהגים צריכין לתן דמים, שכבר נפדית מיד ההקדש ולקח ערכה מאחר; אלא תחזר לפוהגים, כאלו הן בעליה.

במה דברים אמורים, בישראל. אבל אם היה המקדיש כוהן או לוי, הרי זה גואל לעולם, ואפלו עבר עליה היוכל ולא נפדית מן ההקדש, פודה אותה אחר היוכל שנאמר "גאלת עולם, תהיה ללויים" (ויקרא כה, לב).

ב. האשה שהקדישה שדה אחזתה, וגאלה בעלה מיד ההקדש, והגיע היוכל, והיא תחת ידי הבעל הרי הדבר ספק, אם תחזור לאשה או תצא לכוהנים. לפיכך אם קדמה האשה והחזיקה בה אחר היוכל, אין הכוהנים יכולין להוציא מידה; ואם קדמו הכוהנים והחזיקו, אינה יכולה להוציא מידם.

בא. המקדיש שדהו, ופדה אותה כוהן מיד ההקדש, והגיע היוכל, והיא תחת יד הכוהן לא יאמר הואיל והרי היא יוצאה לכוהנים, הרי היא תחת ידי וזכיתי בה: אלא יוצאה לכל אחיו הכוהנים.

בב. כשתצא השדה לכוהנים ביוכל, תנתן לכוהנים שבמשמר שפגע בו היוכל; ואם היה ראש השנה שליוכל בשבת, שהרי משמר יוצא ומשמר נכנס תנתן למשמר היוצא.

בג. המקדיש את האילנות, והגיע היוכל ולא פדו אותן אינן יוצאין לכוהנים: שנאמר "והיה השדה בצאתו ביכל, קדש" (ויקרא כז, בא), ואין לי אלא שדה. אבל המקדיש את הטרישין, והגיע היוכל ולא פדו אותן הבעלים הרי אלו יוצאין לכוהנים: שנאמר "והיה השדה", וזו שדה נקראת.

כד. כיצד דין מקדיש שדה מקנתו: שמין אותה בדמיה, ורואין כמה היא שוה עד היוכל, ופודה אותה כל מי שירצה; ואם פדה אותה המקדיש, אינו מוסיף חמש. ופדיונה לבדק הבית, כשאר ערכים ודמים. וכשיגיע היוכל, תחזור לבעלים הראשונים שמכרוה. בין שנפדית מיד הגזבר, והרי היא יוצאה מיד אחר, בין שלא נפדית, והרי היא יוצאה מיד ההקדש הרי זו חוזרת למוכר, ואינה יוצאה לכוהנים: שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.

כה. כל שדה ששמין אותה להקדש למכר אותה בדמיה, מכריזין עליה ששים יום רצופין, בבקר בשעת הוצאת פועלים, ובערב בשעת הכנסת פועלים; ומסימין מצריה, ואומרים כך היא יפה ובכך היא שומה, כל הרוצה לקח יבוא ויקח.

כו. הלוקח שדה מאביו או משאר המורישין אותו, והקדישה, בין שהקדישה אחר מות אביו או מורישיו, בין שהקדישה בחי אביו או שאר מורישיו ואחר כך מת אביו או מורישיו הרי זו כשדה אחזה: שנאמר "ואם, את-שדה מקנתו, אשר, לא משדה אחזתו" (ויקרא כז, כב), שדה שאינה ראויה להיות שדה אחזה יצאת זו שראויה לו לירשה.